

FORT PANNERDEN

Waaldijk 1, 6686 MV Doornenburg • +31 481 420 089 • info@fortpannerden.eu • www.fortpannerden.eu
BTW: NL820252396.B.02 • KvK: 09190507 • Bank: NL 90 RABO 01.0249.7753

STICHTING TOT BEHEER EN INSTANDHOUDING VAN FORT PANNERDEN

JAARVERSLAG 2020

INLEIDING

Voor u ligt het verslag van de Stichting tot Beheer en Instandhouding van Fort Pannerden (kortweg 'Fort Pannerden') over haar activiteiten gedurende het jaar 2020. Na de eerste uitdagende jaren van exploitatie van het Fort in haar huidige opzet, waarin bezoekersaantallen zich weliswaar gestaag ontwikkelden maar er toch behoorlijke verliezen werden geleden, en een stabiele en structurele invulling van de catering nog niet kon worden gerealiseerd, had Fort Pannerden in 2019 een goed jaar gedraaid. Dit wilden we in 2020 voortzetten en uitbreiden.

Helaas werd in het voorjaar van 2020 ook Nederland getroffen door het coronavirus. Dat dit zo'n gedenkwaardig jaar ging worden kon niemand toen nog voorzien. In navolging op de landelijke maatregelen hebben wij medio maart de deuren van het Fort moeten sluiten. Na een lange periode van lockdown mochten we met het Pinksterweekend de deuren weer openen, dit uiteraard volgens de maatregelen die door de overheid waren gesteld. Binnen het Fort hebben we een speciaal COVID team opgericht. Met afgevaardigden uit het bestuur en vanuit de vrijwilligers is er gekeken naar de mogelijkheden om binnen de grenzen van de coronamaatregelen een zo compleet mogelijk programma te kunnen bieden voor de bezoekers. Voor het Fort betekende dit dat bezoekers welkom waren in twee verschillende tijdslots, op anderhalve meter afstand, vaste looproutes met podcatchers waar de gidsen een soort digitale rondleiding verzorgen, en dat groepsactiviteiten en rondleidingen niet toegestaan waren.

Dankzij de hulp van de vele vrijwilligers hebben we toch een mooie zomerperiode kunnen draaien. Om het jaar een positieve afsluiter te geven werd er door de vrijwilligers hard gewerkt aan een sfeervolle kerstopenstelling. Door een tweede lockdown in december hebben de bezoekers hier helaas niet van kunnen genieten. Als een lichtpunt aan het einde van het 2020 kregen we vanuit de auditcommissie van het Museumregister de positieve beoordeling binnen. Fort Pannerden mag de status van Geregistreerd Museum dragen.

MISSIE EN VISIE

Sinds de start in april 2016 van de exploitatie van Fort Pannerden in de huidige opzet als museum en beleefcentrum wordt er gewerkt vanuit de missie haar bezoekers kennis te laten maken met het bijzondere Fort en haar geschiedenis. De Stichting wil daarmee een bijdrage leveren aan het bewustmaken van een zo breed mogelijk publiek, de schoolgaande jeugd in het bijzonder, van de betekenis van forten, van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en Fort Pannerden in het bijzonder. Daarbij is de visie dat deze bewustmaking het beste wordt bereikt door op *actieve én interactieve* wijze geïntegreerde museale en andere beleefactiviteiten aan te bieden. De schoolgaande *jeugd* vormt een belangrijke doelgroep: door een spannend en interactief beleefprogramma wil Fort Pannerden kinderen en jongeren de ogen openen voor de unieke waarden van het erfgoed, de

natuur en het (rivieren)landschap. Dit alles heeft ertoe geleid dat we in december 2020 de status van Geregistreerd Museum hebben gekregen.

ORGANISATIE EN GOVERNANCE

De activiteiten van het Fort staan onder de supervisie van het bestuur van de stichting. De leden van het bestuur worden elke zes weken door de bedrijfsleider bijgepraat en betrokken in het reilen en zeilen van Fort Pannerden, en er worden gezamenlijk besluiten genomen over investeringen en de vervolgstappen in de diverse projecten.

De dagelijkse leiding van het Fort is sinds begin 2020 in handen van de bedrijfsleider, de heer Jos Peters. Gezien de exploitatieresultaten in de afgelopen jaren was het noodzakelijk de formele organisatie terug te brengen tot slechts deze deeltijdfunctie, echter het bestuur is zich ervan bewust dat dit geen structurele basis kan zijn op de langere termijn. Zodra de resultaten het toelaten zal bezien worden waar de bedrijfsleidersfunctie verder structureel ondersteund dient te worden met meer vaste formatieplaatsen. Hierbij is o.a. te denken aan een aanvulling van de rol van bedrijfsleider met die van directeur. Momenteel worden de directietaken verdeeld over de bedrijfsleider en het huidige bestuur.

Vanuit het bestuur en de bedrijfsleider is er voorts periodiek overleg met de belangrijke belanghebbende partijen bij het Fort. Zo is er elk kwartaal overleg met de verantwoordelijke wethouder en ambtenaren van de gemeente Lingewaard, maar ook periodiek overleg met Staatsbosbeheer, Rijkswaterstaat en het Waterschap Rivierenland. Daarnaast is er elk halfjaar overleg met het bestuur van de Vereniging van Vrienden van Fort Pannerden (VVFP), de vereniging waarin de vrijwilligers van Fort Pannerden verenigd zijn.

Het bestuur van de Stichting tot Beheer en Instandhouding van Fort Pannerden bestaat momenteel uit vijf leden. Naast dit bestuurslidmaatschap vervullen de leden ook andere maatschappelijke (neven)functies, welke relevant zouden kunnen zijn in relatie tot het bestuurslidmaatschap van de Stichting tot Beheer en Instandhouding van Fort Pannerden:

De heer B.H. Verfürden (voorzitter):

Directeur van advies- en ontwerpbureau Hylkema Erfgoed B.V.

Voorzitter van de Adviescommissie Omgevingskwaliteit van de gemeente Lingewaard

Bestuurslid Stichting Maelwael van Lymborch en Stichting Gebroeders Van Lymborch Huis Nijmegen

Lid van de Adviescommissie Monumenten en Archeologie van de Raad voor Cultuur

Mevrouw G.F.W. Uytdewilligen (secretaris):

Geen m.b.t. Fort Pannerden relevante nevenfuncties

De heer L.A.M. Claessens (penningmeester):

Penningmeester De Zonnebloem Bemmelen-Haalderen-Ressen

Voorzitter tafeltennisvereniging Essentia Bemmelen

Mevrouw E. Tuijnman (bestuurslid):

Voorzitter Raad van Toezicht Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (tot 01-11-2020)

Voorzitter Toerisme Gelderland (Gelderland levert je mooie streken) (tot 01-11-2020)

Lid Raad van Advies Musée Lalique Doesburg

Bestuurslid Casteelse Poort (bevrijdingsmuseum Wageningen)

De heer H.Th. Peren (bestuurslid):
Bestuurslid Waterschap Rivierenland

Alhoewel enkele van bovengenoemde nevenfuncties vanuit de functie zouden kunnen interfereren met het bestuurslidmaatschap van de Stichting tot Beheer en Instandhouding van Fort Pannerden, wordt er binnen de bestuursvergaderingen onderling op toegezien dat elke schijn van belangenverstrengeling, voor zover zich dat al voor zou doen, wordt vermeden.

VRIJWILLIGERS

Bij veel activiteiten horen ook veel vrijwilligers. Deze mensen zetten zich met hart en ziel in voor het Fort. Ieder naar eigen vermogen! Voor hen houden we speciale bijeenkomsten en vergaderingen om goed met elkaar te communiceren waar we met het Fort mee bezig zijn en waar we heen gaan. Zo is er ook, in overleg met de vrijwilligers, een privacy protocol opgezet en hebben alle vrijwilligers een VOG ingediend. Momenteel hebben we zo'n 85 vrijwilligers maar dat is niet genoeg om alles goed bezet te houden. Om die reden is er in het Fort een werkgroep Werving Vrijwilligers actief die met allerlei acties nieuwe vrijwilligers werft en tot nu toe wordt men steeds succesvoller, al slaagt men niet bij elke poging. Bij deze werving kijkt men ook nadrukkelijk naar de kaartenbakken van de gemeenten, en ook naar personen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Hierbij wordt ook de Code Diversiteit & Inclusie betrokken.

De vrijwilligers hebben zich verenigd in de VVFP en worden in de dagelijkse exploitatie van het Fort aangestuurd door de bedrijfsleider, die gestart is in 2020. Om een goed begin te maken heeft hij meegedraaid met de diverse vrijwilligersfuncties. Op deze manier is er een goede samenwerking met de vrijwilligers ontstaan. In 2020 werd de nodige flexibiliteit gevraagd van de vrijwilligers. Regelmatig is voorgekomen dat de coronamaatregelen roet in het programma hebben gegoooid, waardoor georganiseerde activiteiten soms op het laatste moment toch afgezegd moesten worden. In goed overleg met de vrijwilligers hebben we in de zomermaanden de deuren van het Fort ook vaker open kunnen zetten voor de bezoekers. Dit is 2020 goed bevallen en we hopen in 2021 door de inzet van onze vrijwilligers ruimere openstelling aan onze bezoekers te kunnen bieden.

Het bestuur van Fort Pannerden prijst zich gelukkig met de niet aflatende, toegewijde inzet van deze vele vrijwilligers, die een onmisbare schakel zijn in de instandhouding van de exploitatie van het Fort.

EXPLOITATIE

Bezoekers

De bezoekersaantallen ontwikkelen zich goed, echter de coronamaatregelen hebben in 2020 een grote invloed gehad op het bezoekersaantal aan de kassa, dat om die reden in 2020 lager was dan in voorgaande jaren. Dat we toch een goede zomerperiode hebben kunnen draaien komt voor een groot deel doordat het Fort steeds meer bekendheid geniet en meer en meer media-aandacht krijgt, in de geschreven pers maar ook op sociale media. Er is ook regelmatig aandacht voor het Fort en zijn activiteiten in dagblad De Gelderlander en andere lokale en regionale media.

Daarnaast is er gerichte marketingaandacht voor het Fort vanuit de Stichting Liniebreed Ondernemen, Het Pact van Loevestein, Visit Arnhem Nijmegen en natuurlijk de gemeente Lingewaard.

Op het Fort is vanuit de vrijwilligers ook nog een werkgroep PR (Public Relations) actief die vooral voor lokale aandacht zorgt via sociale media en in lokale weekkranten.

De landelijke coronamaatregelen en het goede weer hebben ertoe geleid dat veel mensen in Nederland zijn gebleven in de zomerperiode. In het 3^e kwartaal mochten we daardoor ruim 1100 bezoekers meer ontvangen dan in dezelfde periode in 2019. De lokale bekendheid heeft daardoor veel bezoekers getrokken naar ons vernieuwde terras en het Fort.

In 2020 hebben we niet alle activiteiten kunnen organiseren die we hadden voorzien. Zo zijn er uiteindelijk maar twee tentoonstellingen doorgegaan, de overige tentoonstellingen die we gepland hadden hopen we door te kunnen schuiven naar 2021. In februari is de foto- en beeldtentoonstelling geopend, deze is ook in de zomerperiode nog toegankelijk geweest voor het publiek. In september is er een expositie geweest van fotokunst en bronzen beelden. Het tweede weekend van september stond in teken van Open Monumentendag.

De ontwikkeling van de bezoekersaantallen is als volgt:

Jaar	Aantal bezoekers
2016 (vanaf de opening per 30 april)	9.123
2017	12.509
2018	13.473
2019	11.468
2020	7.896

Dit betreft alleen de betalende bezoekers die het hele Fort bezoeken, maar is exclusief de (niet-betalende) bezoekers die alleen gebruik maken van de horeca op ons terras en van het omliggende buitengebied.

In 2020 hebben we minder bezoekers kunnen verwelkomen. Echter, wanneer men bedenkt dat we in 2020 niet meer dan een half jaar open zijn geweest, dan kunnen we stellen dat 2020 qua bezoekersaantal relatief eigenlijk erg goed is geweest.

Horeca

Een belangrijke ontwikkeling in 2020 was de start, per juni, van de horeca op ons terras. Zo kunnen de bezoekers naast ons horecacelein binnen ook buiten genieten van een drankje en versnapering. Tevens kunnen we hiermee de bezoekers van alleen het buitengebied enthousiasmeren voor een bezoek aan het Fort.

Alle horecaproducten worden voor zover mogelijk lokaal/regionaal betrokken. Zo komt de appeltaart vers gebakken van bakker Kol uit Doornenburg en wordt er speciaal Fortbier gebrouwen bij de stadsbrouwerij in Zevenaar.

Voor uitgebreide lunches en dergelijke hebben wij met de Smaakcateraar uit Gendt afspraken gemaakt dat zij alle lunches en diners boven circa 20 personen voor hun rekening nemen. In verband met COVID-19 hebben we in 2020 geen groepsactiviteiten kunnen verzorgen.

In de periodes waarin we open mochten zijn hebben de bezoekers veel gebruik gemaakt van onze horeca. De vrijwilligers zijn tevreden en hopen aankomend jaar weer veel bezoekers te mogen verwelkomen.

PROJECTEN

Naast dit alles houden we ons ook bezig met een aantal andere projecten. We zijn in 2019 gestart met de aanvraag bij de gemeente en provincie voor de mogelijkheid voor een structureel terras. Na

groen licht van de gemeente hebben we een start kunnen maken met een voorlopig terras. Door de hulp van diverse vrijwilligers konden we in juni starten met dit horecapunt.

Als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie is Fort Pannerden mede genomineerd voor een plek op de Werelderfgoedlijst van de Unesco. In het najaar van 2019 heeft een internationaal beoordelingcomité van de Unesco 10 dagen lang de Nieuwe Hollandse Waterlinie bezocht en ook Fort Pannerden aangedaan. In het bijzijn van voormalig burgemeester mevr. Meijers en wethouder mevr. Witjes hebben we de mensen van Unesco ontvangen en rondgeleid door ons mooie Fort. Naar verluidt was men onder de indruk. In de zomer van 2020 zou bekend gemaakt worden of de nominatie wordt erkend en of we op de Werelderfgoedlijst terecht komen. Dit traject heeft door COVID-19 vertraging opgelopen. De verwachting is dat in de zomer van 2021 hierin de beslissing genomen wordt. Voor het Fort zal dit zeker veel extra aandacht en bezoekers genereren.

In het voorjaar van 2019 zijn we ook gestart met de voorbereidingen voor het verkrijgen van de Museumkaartstatus. De zogenoemde pre-aanvraag liet zien dat er nog wel wat vragen beantwoord moesten worden voor we de feitelijke aanvraag konden doen. In 2020 hebben we een aanvulling op de eerdere pre-aanvraag ingediend. Het Bestuur van de Stichting tot Beheer en Behoud van Fort Pannerden en vele vrijwilligers hebben hard gewerkt om aan alle voorwaarden van de Stichting Museumregistratie te kunnen voldoen. De museale presentatie is uitgebouwd en vernieuwd, met de 'Canon van Fort Pannerden' als leidraad. Er is een meerjarig Beleidsplan ontwikkeld met veel aandacht voor de uitbouw en het beheer van de collectie en presentaties. Na de positieve audit, die vanwege corona geheel digitaal heeft plaatsgevonden, inclusief virtuele rondleiding, mag Fort Pannerden de status van Geregistreerd Museum dragen. Het onderstreept de museale en educatieve betekenis van het Fort, dat daarnaast ook fantastische actieve beleefprogramma's aanbiedt voor jong en oud.

DUURZAAMHEID

Duurzaamheid heeft ook op het Fort de volle aandacht. Zo is er in 2019 een subsidie verworven om de haalbaarheid te onderzoeken van een concreet plan voor een waterkrachtvoorziening in de kribben van de Waal, die het Fort van energie kan gaan voorzien. Voor dit plan hebben zowel de provincie Gelderland, Staatsbosbeheer, gemeente Lingewaard als ook Rijkswaterstaat hun principemedewerking toegezegd, maar natuurlijk zonder dat dit een vrijbrief is. Voor dit speciale werk hebben we een externe projectleider aangetrokken die in opdracht van Fort Pannerden werkt. In 2020 is er hard gewerkt aan het haalbaarheidsonderzoek. De verwachting is dat het haalbaarheidsonderzoek begin 2021 aangeboden kan worden aan Provincie Gelderland.

FINANCIEEL

Door de gevolgen van de coronacrisis en de daarmee gepaard gaande langere sluiting van het Fort dreigde het Fort snel in financiële problemen te komen. Door intensief contact met zowel de portefeuillehoudende wethouder en ambtenaren van de gemeente Lingewaard als gedeputeerde en ambtenaren van de Provincie Gelderland, waarbij de financiële situatie werd uiteengezet en besproken, uitmondend in financiële ondersteuning, kon de exploitatie van het Fort draaiende worden gehouden.

Doordat de inkomsten uit de hoge bezoekersaantallen in de zomermaanden onverwacht hoog waren kon het jaar, naast de financiële ondersteuning vanuit Provincie, Gemeente (deels door huurkwijschelding) en de lokale Rabobank, zelfs worden afgesloten met een positief resultaat.

De exploitatieresultaten kunnen als volgt worden samengevat:

EXPLOITATIERESULTAAT	2020	2019
EUR*1	gerealiseerd	gerealiseerd
Baten uit eigen exploitatie	160.894	258.777
Baten uit financiële ondersteuning	27.500	0
Lasten	166.820	251.531
Resultaat	21.574	7.246

VOORUITZICHTEN

De stichting heeft, sinds de hernieuwde sluiting van het Fort begin november 2020, in het boekjaar 2021 opnieuw te kampen met de gevolgen van de coronacrisis en de daaraan gerelateerde regeringsmaatregelen. Sinds de hernieuwde sluiting in november tot de heropening in juni zijn er geen reguliere exploitatie-inkomsten/baten terwijl de vaste lasten, weliswaar op een lager niveau, doorlopen.

In vervolgesprekken wordt de gemeente Lingewaard op de hoogte gehouden van de financiële situatie en vooruitzichten. Het positieve resultaat uit 2020 zal nodig zijn om de tekorten in 2021 mede te financieren. Daarnaast heeft de gemeente Lingewaard verdere financiële ondersteuning toegezegd waardoor de stichting en haar vrijwilligers haar activiteiten naar verwachting kan blijven voortzetten.

Doornenburg, 11 juni 2021

De heer B.H. Verfürden
Voorzitter

Mevrouw G.F.W. Uytdewilligen
Secretaris

De heer L.A.M. Claessens
Penningmeester

Mevrouw E. Tuijnman
Bestuurslid

De heer H.Th. Peren
Bestuurslid